

Chương III

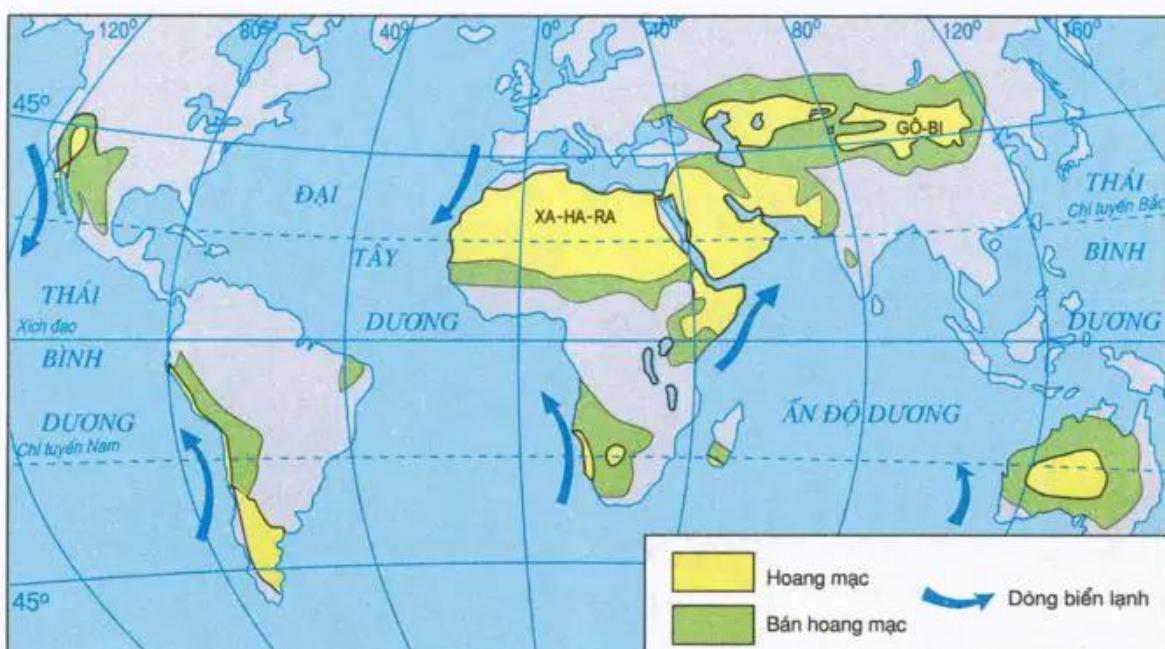
MÔI TRƯỜNG HOANG MẠC. HOẠT ĐỘNG KINH TẾ CỦA CON NGƯỜI Ở HOANG MẠC

Bài 19 : MÔI TRƯỜNG HOANG MẠC

Hoang mạc là nơi có khí hậu hết sức khắc nghiệt và khô hạn. Hoang mạc có ở hầu hết các châu lục và chiếm gần 1/3 diện tích đất nổi của Trái Đất. Diện tích các hoang mạc đang ngày càng mở rộng.

1. Đặc điểm của môi trường

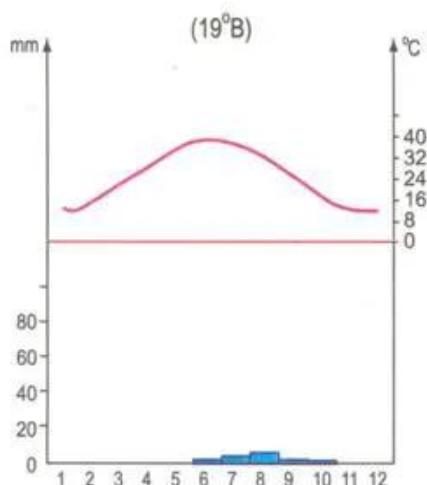
- Quan sát lược đồ hình 19.1, cho biết các hoang mạc trên thế giới thường phân bố ở đâu ?

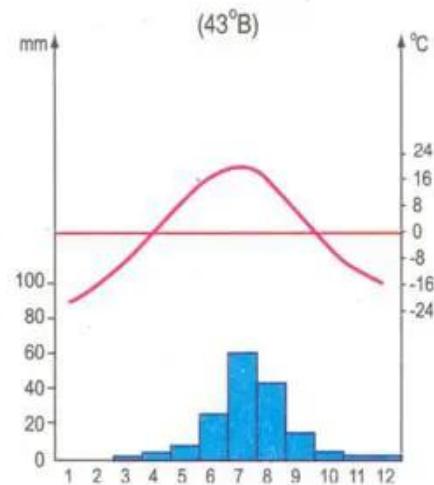
Hình 19.1 - Lược đồ phân bố hoang mạc trên thế giới

Hoang mạc chiếm những diện tích rộng lớn ở châu Á, châu Phi, châu Mĩ và Ô-xtrây-li-a. Phần lớn các hoang mạc nằm dọc theo hai đường chí tuyến và giữa đại lục Á - Âu.

- Qua các hình 19.2 và 19.3, nêu đặc điểm chung của khí hậu hoang mạc và so sánh sự khác nhau về chế độ nhiệt của hoang mạc ở đới nóng và đới ôn hoà.

Hình 19.2 - Biểu đồ nhiệt độ và lượng mưa của hoang mạc Xa-ha-ra ở châu Phi

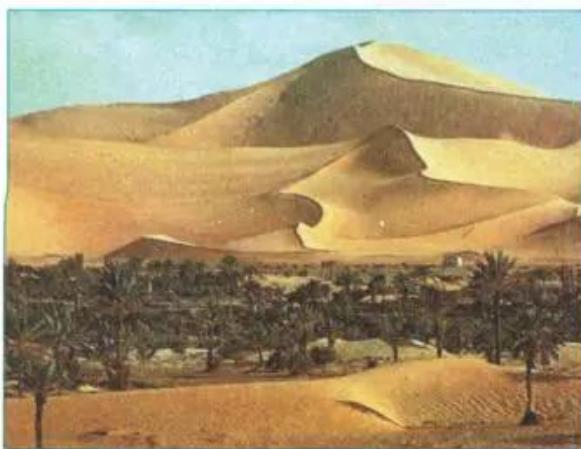

Hình 19.3 - Biểu đồ nhiệt độ và lượng mưa của hoang mạc Gô-bi ở châu Á

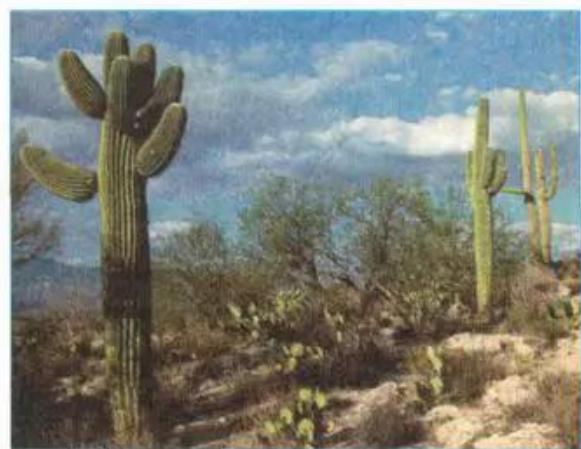
Đặc điểm nổi bật của các hoang mạc là tính chất vô cùng khô hạn, vì lượng mưa trong năm rất thấp trong khi lượng bốc hơi lại rất lớn. Có nơi nhiều năm liền không mưa hoặc mưa rơi chưa đến mặt đất đã bốc hơi hết.

Ở hoang mạc, sự chênh lệch nhiệt độ giữa ngày và đêm rất lớn, hơn nhiều so với sự chênh lệch nhiệt độ giữa các mùa trong năm.

- Mô tả quang cảnh hoang mạc qua các ảnh dưới đây.

Hình 19.4 - Hoang mạc cát và ốc đảo ở châu Phi

Hình 19.5 - Hoang mạc ở Bắc Mĩ

Phần lớn bề mặt các hoang mạc bị sỏi đá hay những cồn cát bao phủ. Thực vật thiếu nước nên cằn cỗi, thưa thớt. Động vật trong hoang mạc rất hiếm, phần lớn là các loài bò sát và côn trùng. Dân cư chỉ tập trung ở các ốc đảo là nơi có mạch nước ngầm lộ ra sát mặt đất.

2. Sự thích nghi của thực, động vật với môi trường

Thực vật và động vật thích nghi với sự khô hạn của hoang mạc bằng cách tự hạn chế sự thoát nước, đồng thời tăng cường dự trữ nước và chất dinh dưỡng trong cơ thể. Một số loài cây rút ngắn chu kỳ sinh trưởng cho phù hợp với thời kỳ có mưa ngắn ngủi trong năm. Một số khác, lá biến thành gai hay lá bọc sáp để hạn chế sự thoát hơi nước. Một vài loài cây dự trữ nước trong thân như cây xương rồng nến khổng lồ ở Bắc Mỹ hay cây có thân hình chai ở Nam Mỹ. Phần lớn các loài cây trong hoang mạc có thân lùn thấp nhưng bộ rễ rất to và dài để có thể hút được nước dưới sâu.

Bò sát và côn trùng sống vùi mình trong cát hoặc trong các hố đá. Chúng chỉ ra ngoài kiếm ăn vào ban đêm. Linh dương, lạc đà... sống được là nhờ có khả năng chịu đói khát và đi xa tìm thức ăn, nước uống. Chính các cách thích nghi với điều kiện khô hạn đã tạo nên sự độc đáo của thế giới thực, động vật ở hoang mạc.

Hoang mạc chiếm một diện tích khá lớn trên bề mặt Trái Đất, chủ yếu nằm dọc theo hai đường chí tuyến. Khí hậu ở đây hết sức khô hạn, khắc nghiệt. Sự chênh lệch nhiệt độ giữa ngày và đêm rất lớn. Do thiếu nước nên thực vật cằn cỗi, động vật hiếm hoi. Các loài thực vật và động vật trong hoang mạc thích nghi với môi trường khô hạn khắc nghiệt bằng cách tự hạn chế sự mất nước, tăng cường dự trữ nước và chất dinh dưỡng trong cơ thể...

Câu hỏi và bài tập

1. Nêu các đặc điểm của khí hậu hoang mạc.
2. Thực vật và động vật ở hoang mạc thích nghi với môi trường khắc nghiệt, khô hạn như thế nào ?